

Predseda — Chairman
MVDr. Ján Pliešovský, CSc.

Redakcia:
Šéfredaktor — Chief editor
prof. MVDr. Peter JURIŠ, CSc.

Redakčná rada — Editorial board
prof. MVDr. Emil Pilipčinec, PhD.
Univerzita veterinárskeho lekárstva Košice
MVDr. Ján Greguš
Pharmacopola Žiar nad Hronom
MVDr. Jozef Pokorný
Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov Košice

Technický redaktor — Technical editor
Dagmar Matejová

Jazyková úprava — Language correction
Dagmar Matejová

Grafická úprava, foto — Graphic design&photo
prof. MVDr. Peter Juriš, CSc., Harlequin s.r.o.

Grafika, sadzba a tlač — Pre-press and print
Harlequin, s.r.o., reprografické štúdio
Protifašistických bojovníkov 5, 040 01 Košice

Evidenčné číslo: EV 3763/09

Distribúcia — Distribution
Versus, s.r.o., Bratislava

Vydavateľ — Publisher
Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov
Cesta pod Hradovou 13/A, 040 01 Košice
www.ivvl.sk

Adresa redakcie — Editorial office address
KVPS, Masarykova 18, 040 01 Košice
tel.: +421-55-7999 218, 62 520 47, fax: +421-55-62 520 46
e-mail: svc@svssr.sk

Objednávky predplatného a inzercie — Subscription
and advert orders

Krajská veterinárna a potravinová správa,
Masarykova 18, 040 01 Košice
tel.: +421-55-62 520 47, fax: +421-55-62 520 46

Slovenský veterinársky časopis vychádza 6x ročne,
ročné predplatné: 33,19 EUR, 1000,- Sk.

Konverzný kurz: 30,1260

Bankové spojenie: Štátna pokladnica Bratislava,
BÚ č.: 7000151337/8180

Jednotlivé čísla SVC budú v predaji v predajni skript
Ústavu vedeckých informácií a knižnici UVL,
Komenského 73, 041 81 Košice.

Slovak Veterinary Journal (6 issues a year) is published by the Institute for Postgraduate Education of Veterinary Surgeons, Cesta pod Hradovou 13/A, 040 01 Košice.

Orders are accepted by the editorial office and subscription should be sent to: Všeobecná úverová banka Košice-mesto, Slovak Republic, account No.: 64730-512/0200

Autori sú zodpovední za obsahovú a jazykovú stránku príspevkov.

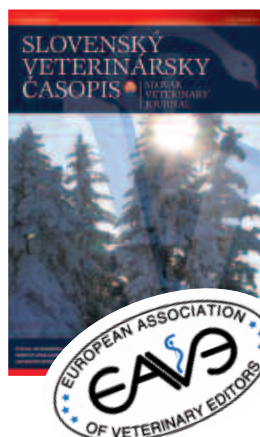
Nevyžiadané rukopisy, fotografie, diapozitívy a kresby sa nevracajú.

© Akékoľvek reprodukovanie textových a obrazových častí je povolené len s písomným súhlasom šéfredaktora alebo vydavateľa.

Podávanie novinových zásielok povolené
Východoslovenským riaditeľstvom pošt Košice
pod č. VsRP – 2896/96 zo dňa 26.9.1996

Abstrakty vedeckých príspevkov v anglickom jazyku sú uvádzané v medzinárodnej databáze *Food Science and Technology Abstracts (FSTA)*.

Pracovný dokument o dohľade (surveillance) a kontrolných opatreniach pre vírus pandemickej chrípky typu (H1N1) 2009 u hydiny346

Kontroly produktov živočísného pôvodu v obchodnej sieti350

Výsledky monitoringu choroby modrého jazyka v chove prežúvavcov376

Vplyv technológií na bezpečnosť a kvalitu hydínového mäsa387

Vianočné trhy na Slovensku 2009404

OBSAH

Editoriál (Juriš, P.)	343
-----------------------	-----

Úradná kontrola a bezpečnosť potravín, producent a spotrebiteľ

Pracovný dokument o dohľade (surveillance) a kontrolných opatreniach pre vírus pandemickej chrípky typu (H1N1) 2009 u hydiny (Pliešovský, J., Juriš, P., Sokol, J., Chudý, M., Matuš, M.)	346
Kontroly produktov živočísného pôvodu v obchodnej sieti (Pliešovský, J., Pekár, I., Matuš, M.)	350
Prítomnosť skrytých alergénov v potravinách – závažné riziko pre konzumentov (Baranová, M., Maľa, P.)	352
Stres a jeho význam z hľadiska úžitkovosti a welfare hospodárskych zvierat (Lauková, M., Sirotkin, A.V.)	353
Nové trendy v laboratórnej medicíne (Valenčáková, A.)	357
Variácie v taxonómii a hostiteľskej adaptácii kryptosporídií (Ravaszová, P., Valenčáková, A., Goldová, M., Malčeková, B.)	364
Senzorické hodnotenie exotického ovocia (Remža, J., Sabolová, G.)	366
Granátové jablko – nová nádej v boji s rakovinou (Juríková, T., Lengyelová Paulovicsová, B., Matuškovič, J.)	369
Rýchly výstražný systém pre potraviny a krmivá oslávil 30. výročie činnosti (1979–2009) (Grancová Bielková, Z., Sokol, J., Golian, J., Rajskeý, D., Lorinčák, L.)	371
Neutíchajúci vedecký záujem o DNA/gény (Lešník, F., Juriš, P.)	373

Veterinárna starostlivosť prevencia v prvovýrobe, nozologická problematika, životné prostredie

Výsledky monitoringu choroby modrého jazyka v chove prežúvavcov (Lacková, Z., Bireš, J., Kočíšová, A., Tinák, M., Mandelík, R.)	376
Zmiešané vírusové infekcie v chovoch ošípaných (Jacková, A., Vlasáková, M., Kolesárová, M., Pistl, J., Vilček, Š.)	378
Identifikácia baktérií mliečného kysnutia v bryndzi (Kuchta, T., Chebeňová, V., Brežná, B.)	380
Diagnostika <i>Actinobacillus pleuropneumoniae</i> (Hričtinová, M., Holoda, E.)	381
Epizootologický prieskum toxoplazmózy u hospodárskych zvierat na Slovensku (Spišák, F., Turčeková, L., Reiterová, K., Špilovská, S., Kelemenová, B., Dubinský, P.)	384
Vplyv technológií na bezpečnosť a kvalitu hydínového mäsa (Nagy, J., Popelka, P., Marcincák, S., Pipová, M., Máté, D., Lenhardt, E., Dičáková, Z.)	387

Veterinárna prax

Pohotovostné operácie tráviaceho aparátu (Holt, D.)	389
Súčasný ponímanie neplodnosti psov (Johnson, Ch.)	392

Informácie z poľnohospodárskej a potravinárskej praxe, legislatívy, kongresov, výstav a personálie

Kancelária ústredného riaditeľa ŠVPS SR informuje (Matuš, M.)	395
<i>Ignorare historiae est culpa</i> . História objavov, vznik inštitúcií a právnych noriem, ktoré ovplyvnili vývoj infektologických vied, prevenciu a tlmenie infekčných chorôb (Švrček, Š., Beníšek, Z., Faix, Š., Faixová, Z., Ondrejka, R., Ondrejková, A., Suliová, J.)	396
INFEKTZOON – centrum excelentnosti pre nákazy zvierat a zoonózy (Vilček, Š.)	400
Cena ABCD & Merial pre najlepšieho mladého vedeckého pracovníka pre r. 2010	401
Vzdelávacie aktivity organizované IVVL Košice v roku 2009	402
Aktivity z programu rozvoja vidieka 2007–2013 (Pokorný, J., Meitnerová, E.)	402
Školenia manažérov v oblasti štandardov vzdelávania v roku 2009 (Pokorný, J., Benková, L.)	403
Vianočné trhy na Slovensku	404
Recenzia knihy (Feješ, J.)	405
Za MVDr. Pavlom Hovorkom (Kandrik, M.)	406

CONTENT

Editorial (Juriš, P.)	343
-----------------------	-----

Official control and food safety, producer, consumer

Working document on surveillance and control measures for the virus of pandemic flu H1N1 2009 in poultry (Pliešovský, J., Juriš, P., Sokol, J., Chudý, M., Matuš, M.)	346
Controls of products of animal origin in shop chain (Pliešovský, J., Pekár, I., Matuš, M.)	350
The presence of hidden allergens in food – grave risk for consumers (Baranová, M., Maľa, P.)	352
Stress and its significance regarding performance and welfare of farm animals for consumers (Lauková, M., Sirotkin, A.V.)	353
New trends in laboratory medicine (Valenčáková, A.)	357
Variations in the taxonomy and host adaptation of cryptosporidia (Ravaszová, P., Valenčáková, A., Goldová, M., Malčková, B.)	364
Sensory evaluation of exotic fruit (Remža, J., Sabolová, G.)	366
Pomegranate – new hope in the struggle against cancer (Juríková, T., Lengyelová Paulovicsová, B., Matuškovič, J.)	369
Rapid Alert System for Food and Feed RASFF celebrated 30 years (1979–2009) (Grancová Bielková, Z., Sokol, J., Golian, J., Rajský, D., Lorinčák, L.)	371
Constant scientific interest in DNA/genomes (Lešník, F., Juriš, P.)	373

Veterinary care, prevention in primary production, nosologic problem, environment

Results of bluetongue surveillance on ruminant farm (Lacková, Z., Bíreš, J., Kočíšová, A., Tinák, M., Mandelík, R.)	376
Multiple virus infections in pig breeding (Jacková, A., Vlasáková, M., Kolesárová, M., Pistl, J., Vilček, Š.)	378
Identification of lactic acid bacteria in bryndza cheese (Kuchta, T., Chebeňová, V., Brežná, B.)	380
Diagnostics of <i>Actinobacillus pleuropneumoniae</i> (Hričinová, M., Holoda, E.)	381
Epizootological survey of toxoplasmosis in farm animals in Slovakia (Spišák, F., Turčeková, L., Reiterová, K., Špilovská, S., Kelemenová, B., Dubinský, P.)	384
The impact of technology on the production of poultry meat (Nagy, J., Popelka, P., Marcinčák, S., Pipová, M., Máté, D., Lenhardt, L., Dičáková, Z.)	387

Veterinary practice

Emergency operations of the digestive tract (Holt, D.)	389
Present understanding of dog infertility (Johnson, Ch.)	392

Information from agricultural and food practice, legislation, congresses, exhibitions and personal data

The office of the general director of the Slovak Veterinary and Food Administration informs (Matuš, M.)	395
History of discoveries, an establishment of institutions and legal norms that affected development of infectological sciences and control of infectious diseases (Švrček, Š., Beníšek, Z., Faix, Š., Faixová, Z., Ondrejka, R., Ondřejková, A., Suliová, J.)	396
INFEKTZOON – the centre of excellence for animal infections and zoonoses (Vilček, Š.)	400
ABC and Merial Young Scientist Award 2010	401
Educational activities of the Institute of education for veterinary surgeons Košice in 2009	402
Activities of the programme of countryside development 2007–2013 (Pokorný, J., Meitnerová, E.)	402
Training of managers in the field of education standards in 2009 (Pokorný, J., Benková, L.)	403
Christmas markets in Slovakia	404
Book review (Feješ, J.)	405
MVDr. Pavol Hovorka has left us (Kandrik, M.)	406

KANCELÁRIA ÚSTREDNÉHO RIADITEĽA ŠVPS SR INFORMUJE

Rokovanie hlavných veterinárnych lekárov členských štátov EÚ

Rokovanie prebiehalo v Bruseli na dvoch úrovniach, dňa 7.12. sa konalo rokovanie s Európskou komisiou a dňa 8.12. s Európskou radou.

Témy preberané na rokovaníach:

1. Budúca politika Spoločenstva vo vzťahu k ochoreniu modrý jazyk (bluetongue).
2. Informácia o plánovaných okrúhlych stoloch a diskusiách k téme modernizácia prehliadok mäsa na bitúnkoch.
3. Súčasný stav a činnosti centrálnych referenčných laboratórií. Európska komisia zdôraznila potrebu väčšej vážnosti, kooperácie medzi laboratóriami, ako aj rozširovania rozsahu referenčných aktivít a účasti na kruhových testoch.
4. Informácia z Európskej komisie týkajúca sa antimikrobiálnej rezistencie, ako aj zámer na budúce využitie informácií, ktoré by mali byť získané na základe analýzy rizika spoločným úsilím EFSA, EMEA, ECDC.
5. Plánované termíny a témy zasadnutí výborov Codex Alimentarius.
6. Konanie Veterinárneho týždňa v roku 2010 plánované na mesiac jún 2010. Plánovaná téma úvodnej konferencie bude vystopovateľnosť a identifikácia zvierat.
7. Činnosti jednotlivých výborov OIE, koordinácia stanovísk na nasledujúce valné zhromaždenie OIE, ktoré sa bude konať v máji 2010.
8. Hlavní veterinárni lekári schválili návrhy zmien pre kódex zdravia suchozemských a vodných živočíchov OIE.
9. Prebehla diskusia o priebehu rokovaní s predstaviteľmi Ruskej federácie konaného dňa 12.11.2009 v Moskve a v rámci bodu Rôzne aj o aktuálnom vývoji rokovaní s Ukrajinou.
10. Na žiadosť francúzskej delegácie sa zamerali na ekvivalenciu vo vzťahu k dovozom a vývozom morských mäkkýšov z USA do EÚ a naopak. Hlavní veterinárni lekári členských štátov EÚ v tejto súvislosti prijali deklaráciu, v ktorej vyzvali Európsku komisiu k takým krokom a aktivitám, aby bolo možné na základe ekvivalencie riešiť systém obchodovania s týmito komoditami po vypršaní prechodného obdobia dňom 1.7.2010.
11. Hlavní veterinárni lekári sa oboznámili s hodnotením činnosti a aktivitami realizovanými počas švédskeho predsedníctva.

12. Európska komisia vysvetlila zmeny týkajúce sa komitologických procedúr aplikovaním Lisabonskej zmluvy dňom 1.12.2009.

13. V rámci bodov Rôzne ďalej boli dané na vedomie informácie o pripravovanom paneli USA v rámci WTO – Svetovej obchodnej organizácie k problematike chemickej dekontaminácie povrchov tiel hydiny, výskyt pandemického vírusu chrípky A (H1N1) u mačky vo Francúzsku a Írsko uviedlo problém veterinárnej certifikácie zásielok pochádzajúcich z USA z pohľadu ekvivalencie postupov ich kontroly a problémov s tým súvisiacich.

Tlačová beseda MP SR

Minister pôdohospodárstva SR a ústredný riaditeľ ŠVPS SR sa dňa 2.11.2009 stretli s novinármi na tlačovej besede venovanej úradným kontrolám potravín. Ústredný riaditeľ informoval novinárov o výsledkoch úradných kontrol vybraných druhov potravín.

Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky od januára 2009 vykonala **35 044 úradných kontrol** potravín. V 7 317 prípadoch boli inšpektormi orgánov štátnej veterinárnej a potravinovej správy zistené nedostatky, čo predstavuje porušenosť 20,9 % v rámci vykonaných úradných kontrol potravín. Na základe zistených nedostatkov bolo uložených celkovo v rámci úradných kontrol **1566 blokových pokút v hodnote 26 934 EUR**.

Z toho v obchodnej sieti bolo uložených 1451 blokových pokút v hodnote 25 463 EUR. Pokiaľ sa jedná o právoplatné rozhodnutia o uložení pokuty v rámci úradných kontrol, v sledovanom období nadobudlo právoplatnosť **1 738 rozhodnutí v celkovej sume 394 544 EUR**.

V sledovanom období bolo celkovo v rámci úradných kontrol odobratých za sledované obdobie január-október **23 381 vzoriek** potravín.

Z uvedeného počtu odobratých vzoriek **983 nevyhovelo** v sledovaných znakoch požiadavkám platnej legislatívy.

Čokoláda

V obchodnej sieti a u výrobcov bolo odobratých a vyšetrených 75 vzoriek čokolády. Z tohto počtu bolo 15 vzoriek domáceho pôvodu, v ktorých bolo vykonaných 246 vyšetrení, pričom sa vyšetrovali nasledovné parametre: konzervačné látky, syntetické farbivá, podiel prísad, tuk, cudzí tuk, mliečny

tuk, celková kakaová sušina, melamín a alergény.

Z celkového počtu **75 vzoriek** bolo **9 vzoriek** vyhodnotených ako **nevyhovujúcich**, čo predstavuje **porušenosť 12 %**. V dvoch prípadoch sa jednalo o výrobky domáceho pôvodu a v siedmich prípadoch o dovezené výrobky.

Päť čokolád – z toho dve slovenské, nevyhoveli požiadavkám legislatívy pre neoznačenie prídavku rastlinného tuku v čokoláde. Súčasne bol v jednom prípade obsah mliečného tuku v mliečnej čokoláde pod stanovený limit.

V štyroch prípadoch (všetko čokolády z dovozu) bol vo výrobku zistený nižší obsah kakaovej sušiny než bolo deklarované na obale.

Spolu bolo v roku 2009 vyšetrených 477 vzoriek cukrovín, z toho nevyhovelo 47 vzoriek (najčastejšie nedeklarovanie použitého syntetického farbiva na obale alebo prekročenie povoleného množstva farbiva).

Vyhodnotenie cielenej kontroly ovocných vín, vykonanej v júni 2009

Počas kontroly bolo odobratých spolu 51 vzoriek ovocných vín, z ktorých 34 nespĺnilo požiadavky príslušných právnych predpisov. Z odobratých vzoriek bolo 31 vyrobených v Maďarskej republike, 8 v Českej republike a 12 na Slovensku.

Z ovocných vín, vyrobených v Maďarsku bolo nezodpovedalo požiadavkám 29 vzoriek, z toho 20 pre zistený obsah sladidiel, ktoré nie sú pre túto skupinu výrobkov povolené. Okrem toho bolo 26 vzoriek nesprávne označených. Jednalo sa hlavne o nesprávne označenie oxidu siričitého, neoznačenie prítomnosti farbív a sladidiel.

Z 8 vzoriek, pochádzajúcich z Českej republiky, nevyhovela požiadavkám len 1 vzorka pre prekročenie povoleného limitu aditívnej látky – oxidu siričitého.

Z 12 vzoriek pochádzajúcich zo Slovenska nevyhoveli predpísaným požiadavkám 4 vzorky, pre nedodržanie fyzikálno-chemického ukazovateľa „obsah cukru“, ktorý bol vo všetkých prípadoch nižší ako spodná hranica povoleného rozpätia. Treba však podotknúť, že fyzikálno-chemické ukazovatele sa vyhodnocovali len u výrobkov zo Slovenskej republiky, nakoľko pre ovocné vína neexistuje harmonizovaná legislatíva v rámci EÚ.

Pretože výsledky rozborov ovocných vín, pochádzajúcich z Maďarskej republiky, naznačili možnosť falšovania, na ktorú pouká-

zali aj výsledky rozborov etanolu v ovocných vínach, vykonaných v laboratóriách Colného riaditeľstva SR, bude vykonaný ďalší rozbor, zameraný cielene na výrobky, u ktorých sa vyskytlo podozrenie z falšovania.

Zasadnutie Stáleho výboru pre potravinový reťazec a zdravie zvierat

Zasadnutie sa konalo v Bruseli 30.11.-1.12. a boli na ňom preberané dôležité témy z oblasti zdravia zvierat.

- Informácia a diskusia o situácii v súvislosti s katarálnou horúčkou oviec v členských štátoch EÚ.
- Hodnotiaca správa „Núdzové očkovanie proti katarálnej horúčke oviec v rámci EÚ za obdobie november 2007 až december 2008.
- Poskytnutie informácie zo strany členských štátov ohľadom výskytu vírusu pandemickej chrípky A/H1N1 2009 u zvierat.
- Poskytnutie informácie zo strany Českej

republiky, Talianska a Francúzska ohľadom nákazovej situácie vzhľadom na nízko-patogénnu aviárnu influenciu.

Česká republika – dňa 5. novembra 2009 bolo potvrdené 2. ohnisko v roku 2009 nízko-patogénnej formy moru hydiny v chove hydiny s počtom 280 kusov.

Taliansko – dňa 13. novembra 2009 bolo potvrdené 31. ohnisko v roku 2009 nízko-patogénnej formy moru hydiny podtypu H7 v chove hydiny s počtom 1150 kusov.

Francúzsko – dňa 13. novembra 2009 bolo potvrdené 3. ohnisko v roku 2009 nízko-patogénnej formy moru hydiny podtypu H5 v chove hydiny s počtom 9 000 kusov.

- Poskytnutie informácie zo strany Belgicka a Švédska ohľadom nákazovej situácie vzhľadom na Newcastleovú chorobu.

- Informovanie a diskusia ohľadne obchodu medzi členskými štátmi vo vzťahu k Aujeszského chorobe a kritérií pre zaraďovanie členských štátov alebo regiónov medzi

krajiny alebo zóny bez výskytu Aujeszského choroby alebo schvaľovania programov pre kontrolu choroby.

- Informovanie a diskusia o situácii vo výskyte KMO v Nemecku a Francúzsku a zrušenie obmedzení v niektorých oblastiach v Nemecku.
- Informovanie a diskusia ohľadne eradikácie brucelózy u hovädzieho dobytku, oviec a kôz.
- Informácie k predkladanému pracovnému materiálu „Preprava nebezpečných materiálov živočíšneho pôvodu“.
- Vyhlásenie časti Nemecka za priestor bez výskytu VHS/IHN v súlade s článkom 50 Smernice Rady 2006/88/ES.
- Informácie a diskusia ohľadne témy výskytu choroby herpesvíru kaprov koi a rozmnožovací chov kaprov.

MVDr. M. Matuš
ŠVPS SR Bratislava

Oprava

V článku: „Besnota, pas, povinná imunoprofylaxia...“ uverejnenom v SVČ 5/2009, s. 330-332: Vakcinácia psov proti besnote sa vykonáva už od veku... (chybné je uvedené 6 mesiacov) – správne má byť 3 mesiace.

Doslovné znenie 5. odseku z paragrafu 17 zákona o veterinárnej starostlivosti z 12. decembra 2006 (Zákon č. 39/2007 Z.z.).

§ 17 Kontrola niektorých chorôb:

(5) Vlastník alebo držiteľ zvierat je povinný na vlastné náklady pri vnímavých mäsožravých zvieratách starších ako tri mesiace zabezpečiť vakcináciu a každoročnú revakcináciu proti besnote a zabezpečiť bez meškania veterinárne vyšetrenie zvierat, ktoré poranilo človeka, ako aj zabezpečiť vyšetrovanie a vakcináciu zvierat podľa jeho fyziologických a biologických potrieb.

Autor článku sa ospravedľňuje všetkým čitateľom za chybnú informáciu.

IGNORARE HISTORIAE EST CULPA

HISTÓRIA OBJAVOV, VZNIK INŠTITÚCIÍ A PRÁVNÝCH NORIEM, KTORÉ OVPLYVNILI VÝVOJ INFEKTOLOGICKÝCH VIED, PREVENCIU A TLMENIE INFEKČNÝCH CHORÔB

Švrček, Š., Beníšek, Z., Faix, Š.*, Faixová, Z., Ondrejka, R., Ondřejková, A., Suliová, J.

Univerzita veterinárskeho lekárstva v Košiciach, Komenského 73, 041 81 Košice,

*Ústav fyziológie hospodárskych zvierat SAV, Šoltésovej 1-3, 040 01 Košice, Slovenská republika

Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že poznanie histórie je nedeliteľnou súčasťou vzdelania. Poznanie histórie z profesionálneho aspektu je nie menej významné a užitočné. Okrem utilitárneho aspektu je to dôležité pre formovanie profesionálnej hrdosti a národného povedomia, berúc do úvahy úspechy – prínosy národných autorít.

Pre zostavenie chronologického prehľadu histórie objavov, vzniku inštitúcií a právnych noriem, ktoré významne ovplyvnili vývoj infektoologických vied, tiež prax vykonávania prevencie a tlmenie infekčných chorôb boli využité relevantné dostupné tuzemské a zahraničné literárne údaje. Celkovo bolo použitých 57 literárnych prameňov, vrátane viacvázkových vedeckých a edukačných monografií.

Konfrontáciou a analýzou analogických literárnych údajov bola vykonaná selekcia

a korekcia pre zostavenie prehľadu o histórii infektoologických vedných disciplín. Relevantné údaje boli usporiadané do prehľadných tabuliek (chronologicky – pravek, starovek, stredovek, novovek a podľa rokov) od najstarších čias až po súčasnosť. Pri každom objave, resp. literárnom diele je uvedený autor, obdobie života, pri právnych normách – kodifikátor; analogicky pri vedeckých a edukačných inštitúciách – ich zakladateľ a 1. riaditeľ. Akcentovanie prínosu národných autorít (často nedoceňovaných, resp. ich nesprávnym prisvojovaním si ďalšími národmi) neuberá na náležitú odbornú objektivitu.

Výsledky historického prehľadu podrobne prezentujeme v tabuľke usporiadanej chronologicky (pravek, starovek, stredovek, novovek, podľa rokov); od najstarších čias po súčasnosť. Je to prakticky celosvetový

prehľad. Historický prehľad ilustrujeme niekoľkými príkladmi širšieho významu a nášho štátu.

OBDOBIE PRAVEKU A STAROVEKU

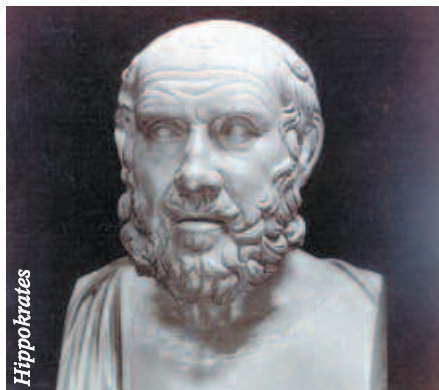
Pravdepodobne prvým dokladom o zveroliečiteľstve pravekého človeka (anon. praveký lovec, resp. chovateľ) je kostrový nález z jaskyne Trois Frères na území súčasného Francúzska (približne 20 000 rr.pr.n.l.). Je to dôkaz o „dietoterapii“ fraktúry mandibuly soba polárneho (*Rangifer tarandus*).

Predpokladá sa, že mimoriadnym stimulom pre vznik „zveroliečiteľstva“ a neskôr vznik veterinárskej medicíny bola domestikácia významných druhov zvierat; svedčia o tom kostrové nálezy a tiež písomné dôkazy. Sú to predovšetkým (chronologicky) údaje o vzniku nasledovných druhov domácich zvierat: pes domáci (13 000-10 000 rr.pr.n.l.),

ovca domáca (8 000–7 000 rr.pr.n.l.), koza domáca (8 000–7 000 rr.pr.n.l.), sviňa domáca (7 000–6 000 rr.pr.n.l.) hovädzí dobytok (6 000–5 000 rr. pr. n.l.), kôň domáci (3 500–3000 rr.pr.n.l.), kura domáca (4 000–3 000 rr.pr.n.l.), mačka domáca (4 000–3000 rr.pr.n.l.).

Za najstaršie literárne dielo – učebnicu staroegyptskej medicíny sa pokladá „Šesť posvätných lekárske kníh“ od Imhotepa (bol lekárom na dvore faraóna Džoséra – približne v 27. st. pr. n. l.).

Hippokrates

Z historického aspektu mimoriadne významné sú prvé zákonné predpisy o zdravotnej a zverozdravotnej starostlivosti starovekej Mezopotámie:

- Kódex mesta Eshnunna (23. st. pr. n. l.),
- Kódex kráľa Dungi (20. st. pr. n. l.),
- Kódex kráľa Chamurapiho (17. st.pr. n. l.).

Pravdepodobne prvým údajom z oblasti vakcinológie je vykonávanie variolizácie anon. starovekými čínskymi lekármi (6. st. pr. n. l.). Je pozoruhodné, že prvú variolizáciu ľudí mimo územia Číny uskutočnil v r. 1721 slovenský lekár Rayman (1690–1770) v Prešove. V r. 1796 k vakcinácii proti varirole vera Jenner (1749–1823) použil vírus kravských kiahní.

Za „otcov humánnej a veterinárskej medicíny“ sa pokladajú starovekí grécki a rímski lekári:

- Hippokrates (460–377 pr. n. l.) – prvý opis tuberkulózy, tetanu, brucelózy, chrípky ľudí a zvierat (*Corpuus Hippocraticum*).
- Staroveká teória humorálnej patológie – Hippokrates (460–377 pr.n.l.), Galenos Claudius (129–199 n.l.).
- Teória miasmmovej etiológie hromadných chorôb zvierat a ľudí – Aristoteles (388–322 pr. n. l.), Galenos Claudius (129–199 n.l.).

STREDOVEK

Z obdobia stredoveku je o. i. významné dielo Canon medicinae tadžického učenca Avicenu (980–1037); postuloval princípy „mikrobiálnej“ etiológie a kontagiozity infekčných chorôb.

Predmetná teória v období novoveku bola doplnená výsledkami ďalších praktických pozorovaní a neskôr aj experimentálne – Paracelsom (1493–1541), Fracastorom (1478–1553), Henlem (1809–1885) a Kochom (1843–1910).

NOVOVEK

V 18. storočí boli prijaté a v praxi aplikované viaceré legislatívne normy pre prevenciu a tlmenie nákaz:

- Edikt pápeža Klementa XI. (1649–1721) – *Ediktum pontifikum*.
- Základy veterinárskej zdravotnej polície boli postulované Lancisom (1656–1720).
- Cisárske nariadenie Karola VI. (1711–1740) – Rakúsky dobytčí poriadok.
- Cisárske nariadenie Márie Terézie (1717–1780) – Všeobecný predpis o more HD, Zdravotný poriadok (*Generale normativum in resanitatibus*).
- Zákon o verejnej zdravotnej službe – cisár František Jozef I. (1830–1916).

18. storočie je obdobím vzniku prvých zverolekárske škôl:

- V r. 1733 bolo založené prvé zverolekárske učilište – v meste Chorošev ruskou cárovnou Annou Ivanovnou (1693–1740).
- V r. 1762 bola založená prvá (v meste Lyon) a v r. 1765 druhá (v meste Alfort) Vysoká veterinárska škola – Burgelat (1712–1779).
- V r. 1766 bola založená prvá zverolekárska škola (v podstate len remeselnícka – podkúvačská) v Rakúsko-Uhorsku Scottim (1728–1803).
- Zriadenie katedry zverolekárstva v r. 1775 na LF Viedenskej univerzity, 1. profesor Swieten (1700–1777); v r. 1775 prof. Adami (1739–1814) bol menovaný profesorom náuky o nákazách.
- V roku 1784 bola založená katedra zverolekárstva na LF UK v Prahe, 1. prof. Knobloch (1757–1818).
- V roku 1890 bola v Budapešti založená Uhorská kráľovská zverolekárska akadémia, 1. rektorom bol Hutya (1860–1934).

V XIX. a v XX. storočí v Rusku boli formulované teoretické základy všeobecnej epizootológie – Vsevolodov (1790–1863), Ravič (1822–1875), Raevskij (1848–1916), Vyšeslenskij (1874–1958), Gannuškin (1893–1969). V r. 1939 Pavlovskij (1884–1969) formuloval princípy učenia o prírodnej ohniskovosti nákaz.

XIX. a XX. storočie boli obdobím prudkého rozvoja infekčnej patológie – mikrobiológie a virológie, dešifrovania etiológie viacerých infekčných chorôb, vypracovania metód imunoprofylaxie:

- Priekopníkmi teórie kvasných a hnilobných procesov bol Schvann (1810–1882) a Pasteur (1822–1895).
- Metódy kultivácie baktérií *in vitro* (živné pôdy) objavil Koch (1843–1910), metódy atenuácie virulentných kmeňov baktérií objavil Pasteur (1822–1895) a pripravil účinné živé vakcíny.

Významný bol tiež prínos uhorských vedcov – Slovákov, o. i. boli autormi unikátnych učebníc – Hutya (1860–1934), Marek (1868–1952); Hutya bol 1. riaditeľom Uhorského kráľovského epizootologického ústavu v Budapešti, Marek (1868–1952) objavil polyneuritídu kury domácej.

Po I. svetovej vojne v Česko-Slovensku sa

vytvorili predpoklady pre rozvoj veterinárskej medicíny a vysokého školstva:

- V r. 1918 v Prahe bol založený Štátny ústav pre diagnostiku infekčných chorôb a výrobu očkovacích látok, od r. 1922 Bioveta Ivanovice v Ivanoviciach.
- V r. 1921 Klobouk (1885–1956) ako prvý opísal infekčnú obrnu sviň domáciach.
- V r. 1918 (1919) bola v Brne založená Vysoká škola veterinárska, prvým rektorom bol Babák (1871–1926).
- V r. 1939 v Bratislave bol založený Štátny diagnostický veterinárny ústav, prvým riaditeľom bol N. Weidlich.

Po II. svetovej vojne bol v Česko-Slovensku zaznamenaný ďalší prudký rozvoj veterinárnej vedy, vysokého školstva a veterinárnej služby:

- V r. 1949 v Košiciach bola založená Vysoká škola veterinárska, prvým rektorom bol Hovorka (1914–2001).
- V r. 1952 v Bratislave bol založený Virologický ústav SAV, prvým riaditeľom bol Bolaškovič (1918–1998).
- V r. 1951 v Košiciach bol založený Parazitologický ústav SAV, prvým riaditeľom bol Hovorka (1914–2001).
- V r. 1956 v Brne bol založený Výskumný ústav veterinárneho lekárstva ČSAPV, prvým riaditeľom bol Lebduška (1902–1972).
- V r. 1970 v Košiciach bol založený Výskumný ústav veterinárskej medicíny, prvým riaditeľom bol J. Vrtiak (1924–2001).
- V r. 1981 v Trnave bol založený Ústav zoohygieny, prvým riaditeľom bol J. Sokol (1946).
- V r. 1996 v Bratislave bol založený Neuroimunologický ústav SAV, prvým riaditeľom bol M. Novák (1947).

Druhá polovica XX. storočia je charakteristická okrem iného vývojom nových metodických postupov na molekulovej úrovni a získaním často prevratných poznatkov:

- V r. 1967 bola dokázaná prenosnosť TSE (kuru) D. CH. Gajdusekom (1923).
- V r. 1980 (1984) bola C. Milsteinom (1927–2003) a G. J. F. Köhlerom (1946–2003) vyvinutá hybridómová technológia prípravy monoklonálnych protilátok.

Obdobie zrodu a využitia molekulovo-genetických metód:

- 1971 až 1972 zrod génového inžinierstva (P. Berg),
- 1975 – hybridizácia nukleónových kyselín, hybridizačné sondy (E. Southern),
- 1983 – polymerázová reťazová reakcia – PCR (P. Mullis).

Literatúra u autora

POĎAKOVANIE

Práca o. i. vznikla v rámci riešenia výskumného projektu ev. č. APVV – 20-043902, financovaného Agentúrou na podporu výskumu a vývoja v Bratislave.

Tab. Historický prehľad vedeckých objavov, metodických postupov, vznik inštitúcií, prijatie právnych noriem, ktoré ovplyvnili vývoj epizootológie, epidemiológie, infektológie, mikrobiológie, imunológie, prevenciu a tlmenie infekčných chorôb (Švrček, 2005)

objav, metodický postup, vznik inštitúcie, prijatie právnej normy	rok	autor, zakladateľ, kodifikátor	štát, mesto
Prvý doklad o zveroliečiteľstve pravekého človeka; liečba fraktúry mandibuly soba polárneho (<i>Rangifer tarandus</i>). Nález z jaskyne Trois Frères, Francúzsko.	približne 20000 rr. pr.n.l.	anon. – praveký lovec/chovateľ	Francúzsko, Trois Frères
História domestikácie najvýznamnejších druhov zvierat (fylogenezá pôvodu): – Pes domáci, predok – pravdepodobne vlk sivý (<i>Canis lupus pallipes</i>)	13000–10000 rr. pr.n.l.	anon. – praveký chovateľ	Európa, Predná Ázia, S. Ázia, Vých. Ázia
– Ovca domáca, predok – ázijský muflón (<i>Ovis ammon</i>)	8000–7000 rr. pr.n.l.		Predná Ázia
– Koza domáca, predok – koza bezoárová (<i>Capra aegagrus</i>)	8000–7000 rr. pr.n.l.		Predná Ázia
– Sviňa domáca, predok – rôzne druhy divých sviň rodu sviňa (<i>Sus</i>)	7000–6000 rr. pr.n.l.		J.-V. Ázia, Európa
– Hovädzí dobytok, predok – rôzne druhy rodu tur (<i>Bos</i>)	6000–5000 rr. pr.n.l.		Ázia, Európa, Severná Afrika
– Kôň domáci, predok – tarpan (<i>Equus caballus</i>)	3500–3000 rr. pr.n.l.		Európa, Ázia
– Kura domáca, predok – kura bankivská, kura červená (<i>Gallus</i>)	4000–3000 rr. pr.n.l.		Južná a Juho-východná Ázia
– Mačka domáca, predok – africká mačka divá (<i>Felis silvestris lybica</i>)	4000–3000 rr. pr.n.l.		Severná Afrika
„Šesť posvätných lekárskeho kníh“ – učebnica staroegyptskej medicíny	približne 27. st. pr.n.l.	IMHOTEP, lekár na dvore faraóna Džoséra	Egypt, (Stará ríša)
Prvé zákonné predpisy o zdravotnej a zverozdravnej starostlivosti starovekej Mezopotámie: – Štatút Starobabylonského mesta Eshnunna – Kódex Sumerského kráľa Dungi – Kódex Babylonského kráľa Chamurapiho	23. st. pr.n.l. 20. st. pr.n.l. 17. st. pr.n.l.	Kódex mesta ESHNUNNA kráľ DUNGI kráľ CHAMMURAPI (1728–1676 pr.n.l.)	Mezopotámia Babylonia (súč. Irak, Tel Asmar) Sumer Babylonia
Prvé údaje o imunizácii (proti variole vera) - variolizácia	6. st. pr.n.l.	Anon. starovekí čínski lekári	kontinentálna Čína
Prvý opis tuberkulózy, tetanu, brucelózy, besnoty, chrípky zvierat a ľudí (v diele „Corpus Hippocraticum“)	5.–4. st. pr.n.l.	HIPPOKRATES (460–377 pr.n.l.)	Staroveké Grécko
Staroveká teória humorálnej patológie (etiologie chorôb): – Starogrécka teória štyroch štiav (ich rovnováhy) – krv, hlien, žltá žľ, čierna žľ. Súborné dielo – „Corpus hippocraticum“ – Púšťanie žilou, „chváľitebný hnis“	5.–4. st. pr.n.l. 2. st.n.l.	HIPPOKRATES (460–377 pr.n.l.) GALENOS Claudius (129–199 n.l.)	Staroveké Grécko Staroveký Rím
Teória „miasmov“ etiologie hromadných chorôb zvierat a ľudí	4. st. pr.n.l. 2. st.n.l.	ARISTOTELES zo Staegiry (388–322 pr.n.l.) GALENOS Claudius (129–199 n.l.)	Staroveké Atény Staroveký Rím
Prvý opis soplavky ekvidov	4. st. pr.n.l.	ARISTOTELES zo Staegiry (384–322 pr.n.l.)	Staroveké Grécko
Teória „mikrobiálnej“ etiologie a kontagiozity infekčných chorôb: – Základné dielo „Canon Medicina“	okolo r. 1020	AVICENNA (Ibn Sina) (980–1037)	Tadžikistan, Buchara; Perzia, Isfahan
– Základné dielo „Opus Chirurgicum“ (posmrtné vydané r. 1565)	okolo r. 1528	PARACELSUS (Philipp Aureolus Theophrastus Bombastus) (1493–1541) FRACASTORRO (Fracastorius) Girolamo (1478–1553)	Švajčiarsko, Basel Taliansko, Verona
– Henle(ho) – Kochove postuláty (o príčinnej súvislosti medzi inf. chorobou a mikróbom):	1840 1878	HENLE Jacob F. G. (1809–1885) KOCH Robert (1843–1910)	Nemecko, Heidelberg Nemecko, Berlín
Prvý opis slintačky a krívačky hov. dobytká	1546	FRACASTORRO Girolamo (1478–1553)	Taliansko, Verona
Počiatky histológie rastlín a zvierat, embryológie	1671	MALPHIGI Marcello (1628–1694)	Taliansko, Bologna
Skonštruovanie prvých lekárskeho kvapalinových teplomerov; začiatky medicínskej termometrie: – Liehový teplomer – Ortuťový teplomer – Vydanie knihy „Temperatura pri chorobách“	1707 1717 1868	FAHRENHEIT Gabriel D. (1686–1736) WUNDERLICH Carl (1815–1877)	Holandsko, Amsterdam Nemecko, Lipsko
Edikt pápeža (<i>edictum pontificum</i>) o jednotnom záväznom potlačení nákazy (moru hovädzieho dobytká). Návrh protinákazových opatrení vypracovali Bernardino Ramazzini (1633–1714) a Giovanni Mariahancisi (1656–1720).	1711	pápež Klement XI. (1649–1721)	Pápežský štát, Vatikán
Základy „veterinárskej zdravotnej polície“ (verejného a súdneho vet. lekárstva) – vydanie diela <i>Dissertatio historica de Bovillapeste</i>	1713	LANCIS Giovanni M. (1656–1720)	Taliansko, Rím
Prvá variolizácia ľudí proti variole vera v Európe	1721	RAYMAN Ján A. (1690–1770)	Slovensko, Prešov
Cisárske nariadenie – „Rakúsky dobyččí poriadok“	1730	cisár KAROL VI. (1711–1740)	Rakúsko, Viedeň
Vznik prvého veterinárskeho učilišťa (remeselnického typu) v Rusku (Choroševskaja škola konovalov)	1733	založila cárovná Anna Ivanovna (1693–1740)	Rusko, Chorošev
Systematika rastlín a živočíchov – vydanie knihy – <i>Systema naturae</i>	1735	LINNE Carl (1707–1778)	Švédsko, Uppsala
Vznik prvej vysokej školy veterinárskej v Lyone (L'Ecole Nationale Vétérinaire D' Lyon)	1762	založil BOURGELAT Claude (1712–1779)	Francúzsko, Lyon
Vznik (druhej) Vysokej školy veterinárskej v Alforte (L'Ecole Nationale Vétérinaire D' Alfort)	1765	založil BOURGELAT Claude (1712–1779)	Francúzsko, Alfort
Zostrojenie svetelného mikroskopu (zv. 200x)	1665	LEEUWENHOEK Antony (1632–1723)	Holandsko, Delft
Vznik prvej Zverolekárskej (len podnikateľskej) školy v Rakúsko-Uhorsku	1766	založil SCOTTI Ludovico (1728–1806)	Rakúsko-Uhorsko, Viedeň
Základné legislatívne normy o zdravotných a zverozdravných reformách v habsburskej monarchii (vrátane Slovenska): – Nariadenie – Všeobecný predpis o more hovädzieho dobytká – Vydanie Zdravotného poriadku (<i>Generale normativum in re sanitatis</i>) – Zákon o verejnej zdravotnej službe	1772 1770 1870	cisárovná MÁRIA TERÉZIA (1740–1780) cisárovná MÁRIA TERÉZIA (1717–1780) cisár FRANTIŠEK JOZEF I. (1830–1916)	Rakúsko, Viedeň
Založenie prvej Lekárskej fakulty na území Uhorska v Trnave	1770	prvý dekan Van SWIETEN Gerard (1700–1772)	Uhorsko, Trnava
Prvá komplexná štúdia o more hovädzieho dobytká – dôkazy o infekčnom charaktere a kontagiozite (Untersuchung und Geschichte der Viehseuchen in der Steiermark)	1771	ADÁMI Pavel (1739–1814)	Rakúsko, Viedeň
Slovenské priekopnícke diela zdravotnej, chovateľskej a zverozdravnej osvetly: – „Sena consilia medica – zdravá rada lekárska“ – „Pilný domáci a poľný hospodár“ (4 zväz.) – „Slovenský včelár“	1771 1792–1800 1802	FÁNDLY Juraj (1750–1811)	Slovensko, Trnava (Lukáčovoce, Sereď, Naháč, Dolný)
Mikroskopický dôkaz monocelulárnych organizmov – animalculata (baktérie, kvasinky, prvoky)	1674	LEEUWENHOEK Antony (1632–1723)	Holandsko, Delft
Založenie Katedry zverolekárstva na Lekárskej fakulte Viedenskej univerzity	1772	1. vedúci – profesor Van SWIETEN Gerard (1700–1775)	Rakúsko, Viedeň
Cisárskym výnosom P. Adámi menovaný profesorom „náuky o nákazách“ (Katedra zverolekárstva LF Viedenskej univerzity); zriadenie prvej Katedry infektológie v Rakúskej ríši	1775	ADÁMI Pavel (1739–1814)	Rakúsko, Viedeň
Experimentálne vyvrátenie teórie samooplodenia mikroorganizmov: – začiatky sterilizácie – začiatky inseminácie	1776	SPALLANZANI Lazzaro (1729–1799)	Taliansko, Rím
Započatie výučby zverolekárstva na Lekárskej fakulte Karlovej univerzity v Prahe; založenie Katedry zverolekárstva LF UK v Prahe	1784	1. vedúci katedry KNOBLOCH Jan N. (1757–1818)	Rakúsko-Uhorsko, Praha

objav, metodický postup, vznik inštitúcie, prijatie právnej normy	rok	autor, zakladateľ, kodifikátor	štát, mesto
Prvá vakcinácia ľudí proti varióle vera vírusom kravských kiahní (CPXV)	1796	JENNER Edward (1749–1823)	V. Británia, Berkeley
Založenie prvej zverolekárskej školy vo V. Británii (London Veterinary College)	1792	zakladateľ VIAL Charles de Saint Bel (1753–1793)	V. Británia, Londýn
Mikróbna teória kvasných a hnilobných procesov	1830 1857	SCHWANN Theodor (1810–1882) PASTEUR Louis (1822–1895)	Nemecko, Berlín Francúzsko, Paríž
Bunková teória stavby živých organizmov	1838 1839 1839	SCHLEIDEN Matthias J. (1804–1881) SCHWANN Theodor (1810–1882) PURKYNĚ Jan E. (1787–1869)	Nemecko, Berlín Nemecko, Berlín Rak.-Uhorsko Praha, (Wrocław)
Formulovanie teoretických základov epizootológie: – Vydanie knihy „Povalnye bolezni ...“ – Vydanie knihy „Obščaja zoopatologia“ – Vydanie knihy „Epizootologia ...“ – Vydanie knihy „Epizootologia ...“ – Vydanie knihy „Obščaja epizootologia“	1846 1860 1880 1935 1940	VSEVOLODOV Vsevolod I. (1790–1863) RAVIČ Josif I. (1822–1875) RAEVSKIJ Arkadij A. (1848–1916) VYŠELESSKIJ Sergej N. (1874–1958) GANNUŠKIN Matvej S. (1893–1969)	Rusko, Petrohrad Rusko, Petrohrad Rusko, Petrohrad Rusko, Moskva Rusko, Moskva
Využitie zásad, techniky a prostriedkov asepsy pri medicínskych zákrokoch: – Dešifrovanie príčin (etiologie) sepsy; zásady jej prevencie (postupy asepsy) – Vydanie knihy „Příčina, poňatie a profylaxia horúčky šestonedeliek“ – Využitie antiseptika kyseliny karbolovej pri medicínskych zákrokoch	1847 1861 1865	SEMMELEWEIS Ignaz (1818–1865) SEMMELEWEIS Ignaz LISTER Joseph (1827–1897)	Rakúsko-Uhorsko, Viedeň Uhorsko, Budapešť Škótsko, Glasgow
Evolučná teória – vydanie knihy „On the origin of species“	1859	DARWIN Charles R. (1809–1882)	V. Británia, Dawn (Kent)
Objav pôvodcu antraxu	1876	KOCH Robert (1843–1910)	Nemecko, Berlín
Metódy kultivácie baktérií <i>in vitro</i> (živné pôdy)	1876	KOCH Robert (1843–1910)	Nemecko, Berlín
Objavenie pôvodcu pasteurelôzy: – vŕčakov – cicavcov	1878 1880	ZEMMER Jevgenij M. (1843–1907) PASTEUR Louis (1822–1895)	Rusko, Petrohrad Francúzsko, Paríž
Metódy atenuácie virulentných kmeňov mikróbov; získanie živých vakcín (z atenuovaných kmeňov)	1881	PASTEUR Louis (1822–1895)	Francúzsko, Paríž
Príprava vakcíny proti antraxu:	1881 1882	PASTEUR Louis (1822–1895) CENKOVSKIJ Lev S. (1822–1887)	Francúzsko, Paríž Rusko, Charkov
Objav pôvodcu soplávky	1882	LÖFFLER Fridrich A. (1852–1915)	Nemecko, Berlín
Objav pôvodcu tuberkulózy	1882	KOCH Robert (1843–1910)	Nemecko, Berlín
Objav pôvodcu červienky sviň	1882	PASTEUR Louis (1822–1895)	Francúzsko, Paríž
Príprava vakcíny proti červienke	1882	PASTEUR Louis (1822–1895)	Francúzsko, Paríž
Teória humorálnej imunity	1882	EHRlich Paul (1854–1915)	Nemecko, Berlín
Teória celulárnej imunity	1883	MEČNIKOV Ilja I. (1845–1916)	Rusko, Odesa
Príprava vakcíny proti besnote	1884 (1885)	PASTEUR Louis (1822–1895)	Francúzsko, Paríž
Diferenciálne farbenie baktérií podľa Grama; rozlíšenie: gr+, resp. gr– baktérie	1884	GRAM Hans Ch. J. (1853–1938)	Dánsko, Kodaň
Objavenie pôvodcov salmonelôz	1885	SALMON Daniel E. (1850–1914) SMITH Theobald (1859–1934)	Uruguay, Montevideo USA, New York
Objav pôvodcu kolibacilôz	1886	ESCHERICH Theodor (1857–1911)	Nemecko, Mníchov
Najvýznamnejšie objavy pri protozoozách: – Objav babezií (<i>G. Babesia</i>) – Objasnenie úlohy kliešťov v ekológii hemsporidiózných protozoí – Objav pôvodcu toxoplazmózy (<i>Toxoplasma gondii</i>) Vydanie knihy „Protozoocy živočných“	1888 1895 1908 (1909) 1931	BABES Victor (1854–1926) SMITH Theobald (1859–1934) NICOLLE Charles (1866–1936) JAKIMOV Vasilij L. (1870–1940)	Rumunsko, Bukurešť USA, New York Tunisko, Tunis Rusko, Petrohrad
Vydanie prvej učebnice epizootológie a infektológie v Uhorsku (A háziállatok fertőző betegségeknek oktatója)	1888	HUTYRA František (1860–1934)	Uhorsko, Budapešť
Právne úpravy zverozdravovníctva v Uhorsku (vrátane Slovenska): – VII. zákonný článok o úprave zverozdravovníctva – Nariadenie Ministerstva orby Uhorska č. 54300/1908 pre realizáciu Zákonného článku čl. VII./1888 – XVII. zákonný článok o poštátnení verejnej veterinárskej služby – Nariadenie Ministerstva orby Uhorska č. 95000/1900 pre realizáciu Zákonného čl. XVII./1900	1888 1908 1900 1906	prijatý Uhorským snemom prijaté Ministerstvom orby Uhorska prijatý Uhorským snemom prijaté Ministerstvom orby Uhorska	Uhorsko, Budapešť
Vydanie prvej učebnice patologicko-anatomickej diagnostiky chorôb zvierat v Uhorsku (Korbonctai diagnosztika ...)	1888	HUTYRA František (1860–1934)	Uhorsko, Budapešť
Príprava tuberkulínu	1890	KOCH Robert (1843–1910)	Nemecko, Berlín
Príprava malainu:	1890 1891	GELMAN Christofor I. (1848–1902) KALNING Otton I. (1856–1891)	Rusko, Petrohrad Rusko, Tartu
Založenie Uhorskej kráľovskej zverolekárskej akadémie. Od r. 1899 Uhorská kráľovská vysoká škola zverolekárska	1890	1. rektor HUTYRA František (1860–1934)	Uhorsko, Budapešť
Objav novej skupiny patogénov – vírusov (vírus mozaiky tabaku)	1892	IVANOVSKIY Dmitrij I. (1864–1920)	Rusko, Petrohrad
Objav pôvodcu brucelózy hov. dobytká	1897	BANG Bernard L.F. (1848–1932)	Dánsko, Kodaň
Objav pôvodcu slintačky a krívačky	1898	LÖFFLER Fridrich A. (1852–1915)	Nemecko, Berlín
Objav bakteriofágie	1898	GAMALEJA Nikolaj F. (1859–1849)	Rusko, Odesa
Objav komplementu	1899	BORDET Jules – Jean B. (1870–1961)	Belgicko, Brusel
Reakcia väzby komplementu (RVK)-Wassermannova reakcia	1901	BORDET Jules – Jean B. (1870–1961)	Belgicko, Brusel
Založenie Uhorského kráľovského epizootologického ústavu	1900	1. riaditeľ HUTYRA Frant. (1860–1934)	Rakúsko-Uhorsko, Budapešť
Prvý opis pseudobesnoty (Aujeszkyho choroby)	1902	AJESZKY Aladár (1869–1933)	Rakúsko-Uhorsko, Budapešť
Objav pôvodcu (vírusu) besnoty (contagium vivium fluidum)	1903	REMLINGER Paul (1871–1964)	Francúzsko, Paríž
Príprava vakcíny (živej) proti brucelóze hov. dobytká	1905	BANG Bernhard L.F. (1848–1932)	Dánsko, Kodaň
Teória alergie (vrátane sérovej choroby)	1905	PIRQUET Clemens P. F. (1874–1929)	Rakúsko, Viedeň
1. vydanie monografie – Spezielle Pathologie ... der Haustiere	1905	HUTYRA František (1860–1934) MAREK Jozef (1868–1952)	Nemecko, Jena (Rakúsko-Uhorsko, Budapešť)
Prvý opis polyneuritídy (Markovej choroby) kury domácej	1907	MAREK Jozef (1868–1952)	Rakúsko-Uhorsko, Budapešť
Objav onkogénneho aviárneho vírusu (Rousov sarkomový vírus)	1911	ROUS Francis P. (1879–1970)	USA, Rockefeller Inst.
Založenie Štátneho ústavu pre diagnostiku infekčných chorôb a výrobu očkovacích látok v Prahe (od r. 1922 Ivanovice na Hané, od r. 1922 Bioveta Ivanovice)	1918	1. riaditeľ PFAFF František	Česko-Slovensko, Praha
Založenie prvej Vysoké školy veterinárskej v Česko-Slovensku, v Brne	1918 (1919)	1. rektor BABÁK Edward (1873–1926)	Česko-Slovensko, Brno
Príprava vakcíny (živej-BCG) proti tuberkulóze	1919–1924	CALMETTE Albert L. Ch. (1863–1933) GUERIN Camille (1872–1961)	Francúzsko, Paríž
Objav lysozýmu	1922	FLEMING Alexander (1881–1955)	Anglicko, Londýn

objav, metodický postup, vznik inštitúcie, prijatie právnej normy	rok	autor, zakladateľ, kodifikátor	štát, mesto
Príprava anatoxínov (vakín) a antitoxínov (sér)	1923	RAMON Gaston L. (1886–1963)	Francúzsko, Paríž
Založenie Medzinárodného úradu pre nákazy – Office International des Epizooties (OIE)	1924	Dohoda 25 zakladajúcich štátov (vrátane Česko-Slovenska)	Francúzsko, Paríž
Teória epidemického procesu; kreovanie všeobecnej epidemiológie ako samostatnej vednej disciplíny	1927	ZABOLOTNYJ Danilo K. (1866–1929)	Ukrajina, Kyjev
	1947	GROMAŠEVSKIJ Lev V. (1887–1980)	Rusko, Moskva
Objav antibiotík (penicilínu)	1929	FLEMING Alexander (1881–1955)	Anglicko, Londýn
Prvý opis nákazlivej obrny sviň (Tešínska ch., Enterovírusová encefalomyelitída., Kloboukova ch.)	1931	KLOBOUK Antonín (1885–1956)	Česko-Slovensko, Brno
Založenie Všeľuského inštitútu helmintológie K.I. Skrjabina v Moskve	1931	1. riaditeľ SKRJABIN Konstantin I. (1878–1972)	Rusko, Moskva
Teória stresu (syndróm stresu, Selyeho syndróm, adaptačný syndróm)	1936	SELYE Hans (1907–1982)	Kanada, Montreal
Právne úpravy zverozdravotníctva v období Slovenského štátu:			
– Zákon č. 132/1939 Slz. O zverolekárskej komore	1939	prijatý Slovenským snemom	Slovensko, Bratislava
– Zákon č. 100/1943 Slz. O tlení zvieracích nákaz	1943	prijatý Slovenským snemom	
– Vládne nariadenie č. 180/1943 Slz., ktorým sa vykonáva Zákon... O tlení zvieracích nákaz	1943	prijaté Vládou Slovenského štátu	
Zriadenie Štátneho diagnostického vet. ústavu v Bratislave (neskoršie ÚŠVU, resp. ŠVU)	1939	1. riaditeľ WEIDLICH Norbert	Slovensko, Bratislava
Učenie o prírodnej ohniskovosti nákaz	1939	PAVLOVSKIJ Jevgenij N. (1884–1969)	Rusko, Petrohrad
Založenie Organizácie OSN pre výživu a poľnohospodárstvo – Food and Agriculture Organisation (FAO)	1945	OSN	Taliansko, Rím
Založenie Svetovej zdravotníckej organizácie OSN-World Health Organisation (WHO)	1948	OSN	Švajčiarsko, Ženeva
Založenie Vysoké školy veterinárskej v Košiciach (od r. 1997 Univerzita veterinárskeho lekárstva v Košiciach)	1949	1. rektor HOVORKA Ján (1914–2001)	Slovensko, Košice
Najvýznamnejšie právne úpravy veterinárskej starostlivosti v Česko-Slovensku po II. svetovej vojne:			
– Zákon č.187/1950Zb. O zdokonalení živočíšnej výroby	1950	prijatý Národným zhromaždením ČSR	Česko-Slovensko, Praha
– Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva č.167/1951 Ú.v.; podrobnejšie upravujúca ustanovenia	1951	prijatá Ministerstvom pôdohospodárstva ČSR	
Zákon č. 187/1950 Zb. ...			
– Vládne nariadenie č.99/1952 Zb. O organizácii vet. služby a o niektorých vet. opatreniach (vet. poriadok) O.i. prikazuje preventívne a zdoľavacie opatrenia pri nákazách; ustanovuje bezplatnú imunizáciu pri nákazách zvierat.	1952	prijaté Ministerstvom pôdohospodárstva ČSR	
– Zákon č.66/1961 Zb. O veterinárskej starostlivosti. O.i. vymedzil okruh vet. starostlivosti (zvlášť preventívnej); aj na úseku zoonózných	1961	prijatý Národným zhromaždením ČSR	
– Vyhláška MPLVH č.154/1961Zb. ; podrobnejšie upravujúce ustanovenia Zákona č. 66/1961 Zb.; zvlášť povinnosti chovateľov, NV.	1961	prijatá MPLVH ČSR	
Založenie Virologického ústavu SAV v Bratislave	1953	1. riaditeľ BLÁŠKOVIČ Dionýz (1913–1998)	Slovensko, Bratislava
Založenie Parazitologického ústavu SAV v Košiciach (do r. 1955 Helminologické laboratórium; v r. 1955–1993 Helminologický ústav)	1953 (1955)	1. riaditeľ HOVORKA Ján (1914–2001)	Slovensko, Košice
Založenie Výskumného ústavu veterinárskeho lekárstva ČSAPV v Brne	1956	1. riaditeľ LEBDUŠKA Jaroslav (1902–1972)	Česko-Slovensko, Brno
Teória imunologickej „surveillance“	1959	BURNET Frank M. (1899–1985)	Austrália, Melbourne
Zriadenie Ústavu štátnej kontroly vet. biopreparátov a liečiv v Nitre	1960	1. riaditeľ RAJTÁR Vojtech (1931)	Slovensko, Nitra
Dôkaz prenosnosti TSE („transmisívna“ spongiformná encefalopatia) ľudí – kuru	1967	GAJDUSEK Daniel Ch. (1923)	USA, Bethesda
Založenie Ústavu fyziológie hospodárskych zvierat SAV v Košiciach (v r. 1964–1968 Oddelenie fyziológie hosp. zvierat Ústavu experimentálnej biológie SAV v Košiciach)	1964 (1969)	1. riaditeľ BOĎA Koloman (1927–2005)	Slovensko, Košice
Založenie Výskumného ústavu veterinárskej medicíny v Košiciach (v r.1970–1998 Ústav experimentálnej veterinárskej medicíny)	1970	1. riaditeľ VRTIAK Jaroslav O. (1924–2001)	Slovensko, Košice
Monoklonové protilátky (princípy, produkcia, aplikácia):			
– Klonovo-selekčná teória tvorby protilátok	1970	JERNE Niels K. (1911–2003)	Švajčiarsko, Basilej
– Hybridomová technológia prípravy monoklonových protilátok	1980 (1984)	MILSTEIN Cesar (1927–2003) KÖHLER Georges J. F. (1946–2003)	V. Británia, Cambridge V. Británia, Cambridge
Molekulovo-genetické metódy, využitie v diagnostike a epizootológii infekčných chorôb:			
– Zrod génového inžinierstva	1971–1972	BERG Paul (1926) JACKSON D. A., SYMONS R. H.	USA, Stanford Univ.
– Hybridizácia nukleových kyselín, hybridizačné sondy	1975	SOUTHERN Edwin M.	Anglicko, Oxford
– Polymerázová reťazová reakcia	1983	MULLIS Kary B.	USA, Emeryville
Zriadenie Ústavu zoolohygieny a veterinárskej techniky v Trnave	1981	1. riaditeľ SOKOL Jozef (1946)	Slovensko, Trnava
Založenie Neuroimunologického ústavu SAV v Bratislave	1996	1. riaditeľ NOVÁK Michal (1947)	Slovensko, Bratislava

INFEKTZOOM – CENTRUM EXCELENTNOSTI PRE NÁKAZY ZVIERAT A ZOONÓZY

V decembri 2008 zverejnila Agentúra MŠ SR pre štrukturálne fondy EÚ v rámci výzvy Operačný program Výskum a vývoj výsledky hodnotenia projektov zameraných na budovanie centier excelentnosti na Slovensku. Univerzita veterinárskeho lekárstva v Košiciach spolu s Parazitologickým ústavom SAV v Košiciach ako partnerom bola úspešná s projektom INFEKTZOOM – centrum excelentnosti pre infekčné choroby zvierat a zoonózy.

Hlavným cieľom projektu, ktorý sme pre zjednodušenie a zvýraznenie jeho obsahu pomenovali INFEKTZOOM, je vybudovať centrum excelentnosti na Univerzite veterinárskeho lekárstva v Košiciach, ktoré bude vybavené špičkovou prístrojovou technikou so zameraním na štúdium infekčných chorôb zvierat a zoo-

nózy, so špeciálnym posilnením výskumu na úrovni genetiky a proteomiky. INFEKTZOOM pokrýva komplexný výskum v oblasti infekčných nákaz domácich a voľne žijúcich zvierat integrujúc klasické metodologické prístupy s modernými prístupmi genetiky a proteomiky.

Z hľadiska cieľov s vysokým spoločenským dopadom sa predovšetkým zameriame na:

- Výrazne zvýšenie úrovne výskumu najaktuálnejších problémov nákaz hospodárskych, spoločenských a voľne žijúcich zvierat so špeciálnym zameraním na zoonózy.
- Vysokokvalifikovaným výskumom v oblasti infekčných chorôb zvierat zároveň prispievať k získavaniu bezpečnejších a kvalitnejších potravín.

K riešeniu špecifických cieľov INFEKTZOOMu budeme širšie využívať metódy genetiky a proteomiky v oblastiach ako sú:

- Zdokonaľovanie diagnostiky infekčných chorôb zvierat.
- Rozvoj molekulovej epizootológie.
- Štúdium génomov mikroorganizmov, hľadanie faktorov virulencie.
- Analýza exprese génov v bunkách po zásahu mikroorganizmom.
- Štúdium interakcie patogén – hostiteľ na proteomickej úrovni.
- Sledovanie molekulových pochodov v bunkách a imunologickej odozvy v organizme po infekcii vírusmi, baktériami a parazitmi.
- Cílené modulovanie imunologického profilu zvierat za účelom potencovania imunity.

– Vývoj a skvalitňovanie vakcín ako nástrojov v boji proti závažným nákazám zvierat.

Laboratória INFEKTZOONu budú skoncentrované na Katedre epizootológie a parazitológie, Katedre mikrobiológie a imunológie a Katedre patologickej anatómie a patologickej fyziológie UVL v Košiciach. Náš partner, Parazitologický ústav SAV v Košiciach, zabezpečí výskum širšieho spektra parazitárnych chorôb zvierat. Centrum excelentnosti sme rozdelili do piatich vzájomne prepojených sekcií:

Sekcia izolácie patogénov (vedúci: prof. MVDr. Juraj Pistl, PhD.). V uvedenej sekcii sa budú izolovať a predbežne identifikovať mikroorganizmy klasickými metódami. Pozornosť bude sústredená aj na izoláciu mikroorganizmov z vektorov, ktoré sú nosičmi nových alebo novo sa objavujúcich chorôb. Tieto patogény a infikované zvieratá budú predmetom ďalšieho štúdia v oblasti imunológie a na genomickej a proteomickej úrovni.

Sekcia molekulovej epizootológie a molekulovej diagnostiky (vedúca: MVDr. Anna Jacková, PhD.). Táto sekcia bude zameraná na vývoj a využitie molekulovo-genetických metód inovácie laboratórnej diagnostiky mikroorganizmov, predovšetkým na genetickej úrovni. Popri klasických epizootologických prístupoch využijeme aj postupy molekulovej epizootológie, a to integráciou poznatkov epizootologických štúdií v teréne a molekulovo-genetickej analýzy genómov mikroorganizmov.

Sekcia hostiteľsko-patogénovej interakcie (vedúci: prof. MVDr. Mikuláš Levkut, PhD.). Pracovisko bude zamerané na štúdium imunitnej odpovede organizmu pri vývoji infekčného procesu, a to aj s využitím gnotobiologických zvierat, stimuláciu imunitnej odpovede. Výskum sa posunie aj na genetickú úroveň sledovaním expresie génov imunologicky dôležitých látok bielkovinovej povahy (napr. interleukínov a iných cytokínov).

Sekcia genomiky (vedúci: prof. Ing. Štefan Vilček, DrSc.). Pracovníci tejto sekcie sa sústreďia na hlbšie štúdium genómov patogénov, analýzu organizácie genómov, významné mutácie s odozvou vo fenotype patogénu, štúdium mole-

kulových základov virulencie patogénov ako aj interakcie patogénu s bunkou na úrovni simultánnej expresie veľkého súboru génov. Rysuje sa aj prepojenie s výskumom farmaceutických problémov, predovšetkým odozvy liekov v bunkách na molekulovej úrovni.

Sekcia proteomiky (vedúci: Dr. Mangesh Bhide, PhD.). Výsledky genomického výskumu doplní proteomika, kde výskum bude zameraný na analýzu, sekvenovanie a identifikáciu biologicky významných bielkovín patogénov a hostiteľských buniek, ktoré majú významný vzťah k vývoju infekčného procesu. Výskum bude pokračovať aj analýzou proteín-proteín interakcií, ktoré sú základom k hlbšiemu pochopeniu mnohých biologických reakcií makromolekúl, ako aj pre prípravu účinnejších vakcín.

Jednotlivé sekcie budú medzi sebou úzko spolupracovať. Pracoviská sa nemôžu vyvíjať izolovane, ale sú otvorené aj iným pracovným skupinám, predovšetkým z klinických pracovísk, hygieny potravín, ekológie, farmaceutického výskumu. Samozrejmosťou bude spolupráca s našim partnerom na projekte, mimo univerzitnými pracoviskami na úrovni mesta, kra-

ja, štátu, ale aj na medzinárodnej úrovni. Do úzkej spolupráce zapojíme aj pracovníkov zo ŠVPS SR a jej ŠVPÚ, ŠVÚ, ich diagnostické laboratória, ako aj praktických veterinárnych lekárov.

Pri skvalitňovaní prístrojovej základne laboratórií, na ktoré je projekt významnou mierou zameraný, budú zakúpené viaceré nové sofistikované prístroje potrebné pre prácu za sterilných podmienok, pre imunologické analýzy, na analýzu DNA a RNA, analýzu bielkovín, špeciálne bioinformatické softvary. Takto vybavené pracoviská budú kryštalizačným jadrom rozvoja kvalitného výskumu a budú poskytovať kvalifikované služby všetkým relevantným pracovným kolektívom na univerzite aj iným príbuzným pracoviskám v kraji a v prípade potreby aj na celoštátnej úrovni. Popri laboratórnych prístrojoch, ktoré využívajú IKT, projekt počítá s ukladaním údajov na spoločnom serveri, či zakúpením modernejších zobrazovacích prístrojov a počítačovej techniky. Celková finančná čiastka na riešenie projektu v priebehu dvoch rokov (do apríla 2011) je 1,25 mil. Euro (asi 37 mil. SKK).

INFEKTZOON položí základy pre výchovu vysokokvalifikovaných doktorandov, výchovu interdisciplinárnych špecialistov, založenie neformálnej vedeckej spolupráce medzi pracovnými tímami, operatívne vytváranie nových tímov, publikovanie výsledkov v medzinárodných vedeckých časopisoch a kvalitnejšie riešenie praktických problémov v oblasti infekčných nákaz zvierat a zoonóz na úrovni štátu a EÚ. Takto inovované pracoviská budú konkurencieschopné pri získavaní nových grantov na medzinárodnej úrovni, s ambíciou zapojiť sa do 7. a 8. RP EÚ.

Podakovanie: Tento článok bol vytvorený realizáciou projektu „INFEKTZOON – centrum excelentnosti pre nákazy zvierat a zoonózy“, na základe podpory operačného programu Výskum a vývoj financovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.“

prof. Ing. Štefan Vilček, DrSc.
odborný garant projektu
UVL Košice

Cena ABCD & MERIAL pre najlepšieho mladého vedeckého pracovníka pre rok 2010

ABCD & MERIAL prijímajú žiadosti uchádzačov o cenu najlepšieho mladého vedeckého pracovníka pre r. 2010. Kandidáti by mali prispieť originálnymi prácami v oblasti infekčných ochorení mačiek a/alebo v oblasti imunológie, ktoré sú publikované alebo prijaté na publikovanie v r. 2008 alebo neskôr v odbornom časopise (PubMed, Web of Science, Web of Knowledge) alebo prijaté iným hodnotiacim orgánom.

Kandidáti by mali byť z Európy (EÚ alebo EFTA krajiny), mali by mať kompletné veterinárne alebo biomedicínske vzdelanie, vo veku 35 rokov alebo mladší. Žiadosti je potrebné zasielať elektronicky v anglickom jazyku a mali by obsahovať krátky abstrakt (max. 500 slov) z predloženej práce, ako aj krátky životopis a 2 osobné odporúčania. Rovnako by sa mali priložiť akékoľvek relevantné publikácie a/alebo dizertáciu z tejto oblasti.

Posledný termín pre predloženie je **1. február 2010.**

Cenu v hodnote 1000 € financuje Merial a odovzdá ju ABCD na kongrese Európskej spoločnosti medicíny mačiek (ESFM), ktorý sa bude konať v Amsterdame (Holandsko) od 18. do 21. júna 2010. Výherca bude vopred informovaný a získa bezplatnú registráciu na tento kongres. Tiež bude mať uhradené cestovné výdavky a ubytovanie. Ocenenie sa odovzdá pri prezentácii výhercu na tomto podujatí.

Držiteľom ceny ABCD & MERIAL v r. 2009 sa stal Dr. Jonas Wensman (SLU, Švédsko).

Formuláre a detailné pravidlá sú na web stránke ABCD (www.abcd-vets.org). Pre ďalšie informácie kontaktujte Karin de Lange: karin.delange@abcd-vets.org.

VZDELÁVACIE AKTIVITY ORGANIZOVANÉ IVVL KOŠICE V ROKU 2009

Por. č.	Vzdelávacia aktivita	Počet akcií	Počet účast.
1.	Národný program vzdelávacích aktivít vo veterinárnej oblasti	27	832
2.	Národný program vzdelávacích aktivít odboru vet. certifikácie a kontrol, pri výmenách, dovozoch a vývozoch	4	40
3.	Národný program vzdel. aktivít v oblasti hygieny potravín a úradnej kontroly potravín – produkty živoč. pôvodu	12	643
4.	Národný program vzdelávacích aktivít v odbore hygieny krmív, ekológie a vet. farmácie	3	150
5.	Národný program vzdelávacích aktivít v oblasti úradnej kontroly potravín – rastlinné komodity	12	881
6.	Národný program vzdelávacích aktivít v oblasti spoločnej organizácie trhu	8	244
7.	Senzorické posudzovanie potravín	9	185
8.	Manažérske zručnosti	6	88
9.	Atestačná príprava		
	– I. stupňa	5	82
	– II. stupňa	2	25
10.	Laboratórna diagnostika	3	43
11.	Jazykové kurzy		
	– angličtina	1	12
12.	Projekt PRV – Opatrenie 1.6		
	– požiadavky kladené na prvovýrobcov pri výrobe vinárskych produktov	1	40
	– krížové plnenie	1	40
13.	Odborné školenia akredit. MŠ SR určené pre prax		
	– ochrana zvierat pri preprave (pre prepravcov zvierat – Nar. rady (ES) č. 1/2005)	6	209
	– odchyt túlavých a zabehnutých zvierat	2	19
	– prvého vyšetrovanie voľne žijúcej zverí na mieste po ulovení (pre poľovníkov – Nar. EP a Rady č. 853/2004)	17	542
14.	Skúšky		
	– atestačné	5	21
	– senzorické	11	63
	– odchyt túlavých zvierat	2	19
	– poľovníkov	35	533
	Spolu	172	4 711

Vypracoval: MVDr. Jozef Knežo, CSc.

AKTIVITY Z PROGRAMU ROZVOJA VIDIEKA 2007–2013

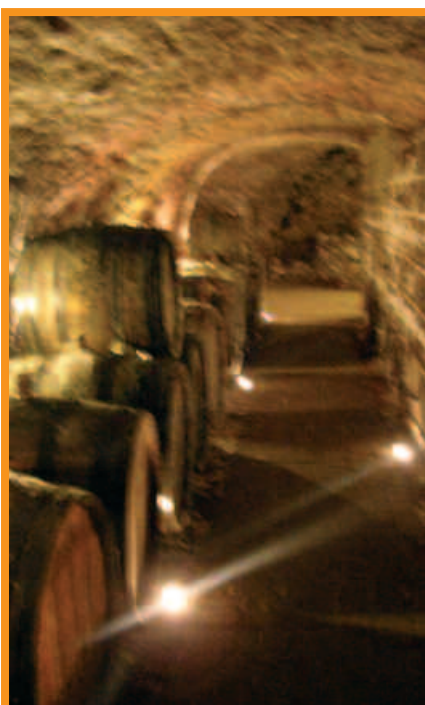
Meitnerová, E., Pokorný, J.

Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov, Cesta pod Hradovou 13/A,
040 01 Košice, Slovenská republika

Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov (IVVL) začal v roku 2009 realizovať projekt „Zvýšenie informovanosti a vzdelávania v agrárnom sektore v SR“. Cieľom tohto projektu je zvýšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárskych subjektov lepším využívaním výrobných faktorov a uplatňovaním nových technológií a inovácií. Cieľová skupina, na ktorú je tento projekt zameraný, sú prvovýrobcovia a spracovatelia produktov z oblasti poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva. Garantom projektu je MVDr. Jozef Pokorný. Koordinátorom projektu a všetkých uvedených modulov je MVDr. Irena Rajzáková. Tento projekt je spolufinancovaný Európskym Spoločenstvom.

V rámci projektu boli k dnešnému dňu realizované a ukončené dva nasledovné moduly školení a odborných kurzov pre pracujúcich v agrárnom sektore: „Požiadavky kladené pre prvovýrobcov pri kontrole vinárskych produktov, výrobcov a predajcov“, ktoré sa konalo v dňoch 4.–6. novembra 2009 a lektorsky bolo zabezpečené Ing. Marekom

Závackým (ŠVPS SR), JUDr. Annou Miklošovou (ŠVPS SR), Ing. Dušanom Chvostekom (ÚKSUP) a PhDr. Annou Píchovou (Malokarpatská vínná cesta); modul „Prehľad vybraných zákonných požiadaviek hospodárenia – Cross Compliance (Krížové plnenie) a štandardy GAEC (Dobré poľnohospodárske a environmentálne podmienky)“ bol uskutočnený 15. decembra 2009 a lektorsky zabezpečený MVDr. Evou Porubánovou (poradca pre agropodnikateľov).

Účasť na oboch vzdelávacích moduloch uskutočnených v roku 2009 bola nasledovná: celkový počet účastníkov – 94, z toho aktívnych v poľnohospodárstve je 79 %, aktívnych v potravinárstve 20 % a v lesníctve 1 %. Z celkového počtu účastníkov dosiať realizovaných modulov 55 % účastníkov absolvovalo prvýkrát vzdelávanie spolufinancované z Programu rozvoja vidieka SR 2007–2013. Veľkým prekvapením bola účasť na module Krížové plnenie, ktorá voči plánovanému počtu účastníkov nakoniec dosiahla 200 % účasť.

Vyhodnotenie realizovaných školiacich modulov a spätná väzba od účastníkov preukázali záujem o potrebu kontinuity školení v tejto oblasti. Po zrealizovanom školení 65 % účastníkov potvrdilo v dotazníku významný každodenný prínos pre ich ďalšiu prácu, vynikajúcu odbornú úroveň školenia a lektora. Účastníci modulu *Požiadavky kladené pre prvovýrobcov pri kontrole vinárskych produktov, výrobcov a predajcov* veľmi kladne hodnotili exkurziu v slovenskomadarskej cezhraničnej vinárskej oblasti v Sárospataku, návštevu Rákocziho pivnice spojenej s degustáciou vín a exkurziu pivnice Galafruit v Malej Tíni taktiež spojenou s degustáciou vín. V súvislosti so skvalitnením školení účastníci nemali ďalšie iné podnety ku školeniu, zopár účastníkov vyjadrilo svoj názor v oblasti stravovania počas školenia.

V roku 2010 je naplánovaná v IVVL Košice

realizácia nasledovných modulov: „*Cestovný ruch, agroturistika*“ v dňoch 20.–28. januára 2010, „*Ekologické poľnohospodárstvo*“ v dňoch 3.–5. februára 2010 a „*Prevenencia a kontrola nebezpečenstiev pre zdravie ľudí z potravín*“, v dňoch 10.–11. marca 2010. Z týchto modulov sa vyškolí ďalších 90 záujemcov.

Modul *Cestovný ruch, agroturistika* bude lektorsky zabezpečený doc. Ing. Gejom Timčákom, PhD. (TU Košice, fakulta Berg), Ing. Jánom Dercom (TU Košice, fakulta Berg), Ing. Branislavom Kršákom (TU Košice, fakulta Berg), Ing. Ladislavom Mixtajom (TU Košice, fakulta Berg), Ing. Zuzanou Tormovou (Venus Company, Veľká Británia), p. Zuzanou Semsey – (živnostníčka v oblasti vidieckeho turizmu) a Ing. Ľubicou Froncovou (projektová manažérka). Modul *Ekologické poľnohospodárstvo* bude lektorsky zabezpečený prof. Ing. Oľgou Ondrašo-

vičovou, PhD. (prerektorka pre zahraničné a doktorandské štúdium UVL Košice), MVDr. Jozefom Juršíkom (poradca, konzultant), Ing. Julianou Schlosserovou, CSc. (štátny radca pre ekologické poľnohospodárstvo), Ing. Jaroslavom Remžom (ŠVPS SR), Ing. Jánom Haluškom (MP SR), Ing. Ľubicou Froncovou (projektová manažérka). Modul *Prevenencia a kontrola nebezpečenstiev pre zdravie ľudí z potravín* bude lektorsky zabezpečený MUDr. Margitou Kaplánovou (Regionálny úrad verejného zdravotníctva Košice) a MVDr. Vojtechom Dióssym (Slovenská národná akreditačná služba).

Bližšie informácie o školeniach sú na našej webovej stránke www.ivvl.sk, na ktorej nájdete pozvánky a návratky prostredníctvom ktorých sa môžete zaregistrovať.

ŠKOLENIA MANAŽÉROV V OBLASTI ŠTANDARDOV VZDELÁVANIA V ROKU 2009

Benková, L., Pokorný, J.
Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov, Cesta pod Hradovou 13/A,
040 01 Košice, Slovenská republika

Súčasný svetový trh práce je ovplyvnený ekonomickou krízou, čo sa odzrkadľuje na šetrení nákladov, do rozvoja ľudských zdrojov nevynímajúc. Napriek takto sťaženej situácii sme v rozvoji ľudských zdrojov za pomoci „viaczdrojového spolufinancovania“ naplňali naše spoločné úsilie so ŠVPS SR pri aplikácii legislatívy (predovšetkým Zákona NR SR č. 213/2001 Z. z. o štátnej službe a s účinnosťou od 1.11.2009 Zákona NR SR č. 400 o štátnej službe v znení neskorších predpisov, Nariadenia vlády SR č. 573/2002 Z.z. o obsahu a rozsahu odborného vzdelávania, Nariadenia vlády SR č. 435/2004 Z.z. o stanovení pomeru rozsahu odborného vzdelávania a ďalších) v oblasti štandardov vzdelávania.

V nadväznosti na informácie uvádzané v závere článku „Investovať do rozvoja ľudských zdrojov sa oplatí“, publikovaného v Slovenskom veterinárskom časopise 2008, XXXIII:5, s. 338–339, v roku 2009 sme pokračovali vo vzdelávaní predstavených na vrcholovej a líniovej úrovni prostredníctvom akreditovaných prezenčných školení zameraných na štandardy vzdelávania v rozvoji manažérskych zručností. Podarilo sa nám uskutočniť 6 takýchto aktivít s počtom účastníkov 88. Obdobne ako aj v predošlých rokoch sme sa zamerali na rozvoj takých zručností, ktoré cieľová skupina manažérov – úradných veterinárnych lekárov najviac

potrebuje a najčastejšie využíva.

Prostredníctvom zberu informácií formou anonymného dotazníka a formou neformálnych rozhovorov a spätnej väzby, účastníci školení sa mali možnosť okrem iného vyjadriť ku obsahovému rámcu školenia, k jeho organizácii a technickému zabezpečeniu, k odbornosti lektora a nakoniec bol vytvorený priestor aj na vyjadrenie sa v rámci námetov a pripomienok, smerujúcich ku skvalitneniu školení.

Z celkového počtu 88 účastníkov vyplnilo a odovzdalo anonymný hodnotiaci dotazník 83 z nich, čo činí 94,32 %.

Výber tém školenia hodnotilo 53 účastníkov ako vynikajúci, 28 ho považovalo za dobrý a 2 za uspokojivý. Frekvenciu využiteľnosti „naučeného v praxi“ za každodennú označilo 62 a za príležitostnú 21 manažérov. V priestore na vyjadrenie názoru týkajúceho sa celkovej organizácie školenia uviedlo 46 respondentov, že bola vynikajúca, 36 respondentov, že bola dobrá a 1 respondent ju ohodnotil ako uspokojivú.

Medzi moderné trendy flexibility využiteľnosti rôznych techník vzdelávania sa zaradilo na popredné miesto v rámci didaktickej techniky používanie PC a spätného LCD projektora. Vhodnosť ich použitia pre zvýšenie názornosti, sporenia a skvalitnenia procesu výučby ocenila prevažná väčšina účastníkov takmer zhodne ako výbornú až dobrú.

Z hľadiska naplnenia očakávaní v súvislosti so školením možno konštatovať, že tieto naplnené boli u 78 v plnom rozsahu (88,63 %) a u 5 čiastočne.

Odbornú úroveň lektorky, PhDr. Anny Janovskej, vysoko pozitívne hodnotilo približne 83 % zúčastnených a 17 % považuje jej odbornú úroveň za dobrú.

Dvojdnňové školenie v rozsahu 16 hodín výučby pociťuje ako dostatočné 61 posudzujúcich a 22 za príliš krátke.

V priestore určenom na vyjadrenie návrhov na zmeny a skvalitnenie školení sa najčastejšie objavovali názory týkajúce sa zaradenia ďalších (nadväbových) častí školení do ponuky pripravovaného Plánu vzdelávania Inštitútu na ďalšie obdobie alebo názory smerujúce k vypracovaniu nových modulov školení so zameraním sa na konkrétne vybrané témy a riešenie prípadových štúdií.

Vzhľadom k tomu, že bol vytvorený dostatočný časový priestor na možnosť zúčastniť sa predmetného vzdelávania počas obdobia rokov 2005 až doposiaľ a vzhľadom k početnosti absolventov manažérskych zručností, IVVL už v budúcom roku neplánuje tieto aktivity realizovať a bude sa snažiť naplňovať vzdelávacie potreby manažérov v oblasti „požadovanej nadväby školení“ a riešenia prípadových štúdií.

VIANOČNÉ TRHY 2009 NA SLOVENSKU

VIANOČNÉ TRHY 2009 NA SLOVENSKU

RECENZIA

**knížnej publikácie od autorov MVDr. Ladislav Husár a kolektív s názvom:
Od zverolekárskeho spolku po Komoru veterinárnych lekárov Slovenskej republiky 1876–2009**

Autori MVDr. Ladislav Husár a kolektív v uvedenej knížnej publikácii predkladajú novú štúdiu z histórie zverolekárstva vo vzťahu k Slovensku od roku 1876 až do roku 2009. Publikácia podáva historický vývoj vzniku rôznych zverolekárskeho spolku, s dôrazom na vznik zverolekárskeho komôr v jednotlivých historických obdobiach, ako aj na ich vplyv na

profesijný, stavovský, odborný a spoločenský vývoj zverolekárstva všeobecne a na Slovensku.

Vydavateľský počín, iniciovaný Komorou veterinárnych lekárov SR (KVL SR) a hlavne jej prezidentom MVDr. Ladislavom Stodolom na spracovanie tejto publikácie hodnotím pozitívne, pretože týmto bola doplnená tematická

medzera vo vydaných publikáciách z histórie veterinárnej medicíny, ktorá by pojednávala o histórii spolku veterinárnej činnosti vo vzťahu k Slovensku.

Je potrebné oceniť miestami až detailné spracovanie dejín spolku zverolekárskej histórie MVDr. Ladislavom Husárom, ako aj štúdiu a popis mnohých vzácných historických

dokumentov od roku 1876 v Uhorsku, v ČSR a v Slovenskom štáte.

Publikácia je rozdelená na dve hlavné časti. Prvá časť pre roky 1876-1992 spracoval MVDr. Ladislav Husár, druhú časť pre roky 1992-2009 spracoval kolektív mladších autorov.

Historický vývoj veterinárnych spolkov, vrátane vzniku a vývoja zverolekárskeho komôr vo vzťahu k slovenskému zverolekárstvu je podľa podávaného historického materiálu v publikácii možné deliť aj na etapy podľa politického postavenia Slovenska. Boli to obdobia rokov 1876 až 2009:

- **Etapa vývoja zverolekárstva v uhorskom štáte v rokoch 1876-1918.** Tieto roky boli ovplyvnené vznikom veterinárnych spolkov, veterinárneho školstva, hlavne Uhorskej kráľovskej vysokej školy zverolekárskej, Zverolekárskej komory a iných stavovských veterinárnych spolkov v Budapešti. Vplyv týchto

udalostí na Slovensko bol len v tom, že aj občania zo Slovenska študovali veterinárnu medicínu v Budapešti a že mohli byť prípadne členmi ZK v Budapešti po ukončení štúdiá a počas pôsobenia v slovenských regiónoch.

- **Etapa prvej ČSR v rokoch 1918-1938.** Toto obdobie bolo poznačené výrazným centralizmom Prahy. Keď 20. februára 1920 zákonom č.133/1920 Zb. bola v Prahe ustanovená Zverolekárska komora ČSR (ZK ČSR), v jej 15-člennom predstavenstve boli len zverolekári z Čiech a Moravy. Až v roku 1935 sa členom predstavenstva ZK ČSR v Prahe stal MVDr. Pavol Opluštil. Zastupoval zverolekárov zo Slovenska a čiastočne aj kolegov z Podkarpatskej Rusi, ktorí v predstavenstve ZK ČSR nemali žiadne zastúpenie. Snahy MVDr. P. Opluštila založiť filiálku ZK ČSR v Bratislave boli neúspešné. Až autonómia Slovenska vyhlásená 22. novembra 1938 umožnila MVDr. P. Opluštilovi zriadiť ustanovujúci výbor ZK ČSR pre Slovenskú krajinu.

- **Etapa po rozpade ČSR a vznik Slovenského štátu v rokoch 1939-1944.** V tomto období mohla byť ustanovená plnohodnotná slovenská Zverolekárska komora na čele s jej prezidentom MVDr. Pavlom Opluštilom. Mala pozitívny vplyv vo všetkých sférach činnosti a rozvoja slovenského zverolekárstva.

- **Etapa po obnovení ČSR v rokoch 1945-1948.** Tieto roky priniesli obnovenie činnosti ZK ČSR v Prahe v roku 1946. V januári 1947 bola ustanovená aj ZK ČSR v Bratislave zásluhou vládneho komisára MVDr. S. Adamaťa, avšak vplyvom prežívania centralistických tendencií v ZK ČSR v Prahe, bola jej činnosť viac-menej formálna.

- **Etapa po zmene politického systému po prevrate 26. februára 1948** viedla k zásadným zmenám v rokoch 1948-1989. Vznikol Akčný výbor v ZK ČSR v Prahe aj v Bratislave, ktorý postupne zavádzal zásadné zmeny v čs. veterinárnej službe. Išlo o zrušenie ZK ČSR

(15.2.1951), rozpustenie stavovských a iných veterinárnych spolkov (Jednota čs. veterinárov, Zverolekárske družstvo a iné), zoštátnenie veterinárnej služby a pod.

Tieto etapy spolkového vývoja so zreteľom na vplyv na zverolekárstvo na Slovensku, historicky a dokumentačne dôkladne rozanalyzoval MVDr. L. Husár.

V druhej časti publikácie kolektív autorov podrobne opísal vývoj predmetnej činnosti v demokratických pomeroch po roku 1992, keď v tomto roku bola založená Komora veterinárnych lekárov SR. Autori podrobne rozanalyzovali činnosť Komory v jednotlivých rokoch (1992 až 2009). Išlo o zasadania prezídia Komory, jej kongresy, snemy, regionálnu činnosť, zahraničné, spoločenské, športové a iné aktivity, ktoré pôsobili pozitívne na rozvoj veterinárstva na Slovensku.

Publikácia má celkom 239 strán, 107 aktuálnych fotoobrázkov a 28 kópií rôznych historických dokumentov. Forma tlače a delenie v publikácii na kapitoly a jednotlivé podkapitoly je príjemné pre štúdium, či vzdelávanie budúcich čitateľov.

Záverom oceňujem zásluhu organizátorov a autorov na vzniku tejto publikácie, ktorá významne obohacuje históriu slovenského veterinárstva. Publikácia predovšetkým mapuje vývoj spolkovej veterinárskej činnosti, obzvlášť vznik zverolekárskeho komôr a ich vplyv na rozvoj veterinárstva na Slovensku.

Knižnú publikáciu obohatení históriu veterinárnej medicíny aj v tomto tematickom zameraní vzťahujúcom sa na historický vývoj veterinárstva na Slovensku.

MVDr. Ján Feješ

Múzeum histórie veterinárnej medicíny pri
Inštitúte vzdelávania veterinárnych lekárov
v Košiciach, Cesta pod Hradovou 13/A, Košice

Za MVDr. Pavlom HOVORKOM

Nečakane, náhle dňa 10. augusta 2009 opustil rady veterinárnej aj včelárskej pospolitosti MVDr. Pavel Hovorka vo veku 68 rokov.

Narodil sa 9. mája 1941 v Bratislave, v rodine zakladateľa košickej veterinárskej univerzity, akademika Jána Hovorku.

V roku 1964 ukončil štúdium veterinárskeho lekárstva v Košiciach, v roku 1975 postgraduálne štúdium medzinárodného práva a medzinárodných ekonomických vzťahov, v roku 1982 postgraduálne štúdium investigatívneho novinarstva na Katedre žurnalistiky Filozofickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe.

Počas svojej aktívnej pracovnej činnosti sa venoval hlavne žurnalistike a v oblasti veterinárnej medicíny sa uplatnil niekoľko rokov pred dôchodkom na štátnej veterinárnej a potravinovej správe SR. Vo svojom živote dokázal skĺbiť zamestnanie, rodinu a záľubu v chove včiel, ktorá mu ostala po celý život.

Včeláriť začal už po skončení veterinárskeho štúdiá, a to na včelnici svojho strýka v Košiciach-Čermeli. Ďalšie odborné vedomosti získal od doc. MVDr. Jána Hanku, CSc. Po odchode do Bratislavy včeláril v lužných lesoch pri Čunove. V poslednom období choval 48 včelstiev na dvoch včelniciach. Bol registrovaným chovateľom včelích matiek línie Carnica Sokol, Singer a Sklenár. Praktické vedomosti si dopĺňal štúdiom zahraničných včelárskych časopisov.

Aktívne sa zapájal do života Slovenského zväzu včelárov v základnej organizácii SZV v Stupave, spoluorganizovaním medzinárodného odborného seminára o chorobách včiel a včelieho plodu, ako aj prácou v najvyšších zväzových orgánoch ako podpredseda SZV, predsedu redakčnej rady časopisu Včelár, ako aj prácou v európskej včelárskej organizácii APISLAVII, a to vo funkcii jej generálneho sekretára.

Navždy zostane v našich spomienkach ako včelársky odborník, obetavý funkcionár, vždy ochotný pomôcť a prispieť k vyriešeniu problémov.

Češť jeho pamiatke.

Ing. Marián Kandrik, bývalý tajomník
SZV a generálny sekretár Apislavie
Redakcia Slovenského veterinárskeho časopisu